

COLUMN

MENNO TAMMINGA

Gratis geld, gratis bier, dat loopt niet goed af

Volgens de overlevering was op de aandeelhoudersvergadering van Heineken vroeger de bar al open tijdens de bijeenkomst. Gratis bier, uiteraard. De vaste (oudere) bezoekers wisten dat en wisten maat te houden. Toen een studentendispunt het gratis bier ontdekte en het rumoer van de bar de vergadering al vroeg overstemde, was het voorbij. De bar ging in het vervolg pas na de vergadering open.

Gratis geld doet hetzelfde als gratis bier. Je krijgt er dorst van. Je wilt meer. En omdat geld en kredieten nu bijna gratis zijn, leidt dat tot overmatig gebruik. Zo gaat dat met alles wat gratis is.

Voor de 'bank van de centrale banken', de BIS in Bazel, is het gevaar van bijna gratis geld gesneden kook. De BIS wijst al jaren op het feit dat het beleid van centrale banken om de rente zo laag te houden zijn grens heeft bereikt. Het monetair beleid dat de geldeconomie beïnvloedt, heeft de beste kans van slagen als politici hun best doen om de markten in de echte economie effectiever te laten werken. Dan gaat het om de arbeidsmarkt, om minder regelddrift en om de kans om vernieuwingen te verwezenlijken.

Hoe zijn die ongekozen centrale-bankpresidenten zo machtig geworden?

De BIS maakt in haar afgelopen week gepubliceerde jaarverslag alarmerende geluiden. "Wordt het ondenkbare gewoon routine?" is de vraag boven het eerste hoofdstuk. Het slot is een hartgrondig 'Nee'. Het hoofdstuk is gelardeerd met wijsheden van centrale banken („de kwaliteit van de overheidsuitgaven doet er meer toe dan de kwantiteit“) en bevat angstaanjagende conclusies. Dat lage rentes per saldo tot nog lagere rentes leiden. Over een langere periode versterkt de lage rente de speculatieve sectoren, zoals een deel van de financiële dienstverlening, en niet de productieve sectoren. De financiële economie, waarin allerhande partijen (met geleend geld) risico's nemen op financiële markten, blijft de economie beheersen. Zo kondigde ook deze week het Nederlandse financiële handelshuis Flow Traders zijn beursgang aan. De gemiddelde beloning per werknemer is 262.000 euro. Politici, beleidsmakers, speculanten en andere partijen op de financiële markten zijn steeds meer gericht op de korte termijn, klaagt de BIS. Da's slecht voor een stabiele economie. Financiële lachbellen worden ongeblazen en weer doorgeprikt. Zie de aandelenkrach in China. Zie de schulden crisis in Griekenland. Zo ontstaat een cyclus van hausse en malaise met steeds grotere uitdagingen.

De BIS trekt na haar schets van een financieel Armageddon toch een blik optimisme open. We hebben onze problemen zelf veroorzaakt, we kunnen ze dus ook zelf oplossen! Aan de slag, dames en heren politici en natuurlijk ook centrale bankiers die hun politiek van goedkoop geld moeten loslaten. Maar lezing van het verslag versterkt het gevoel dat de financieel-politieke wereld van onmacht en modeverschijnselen aan elkaar hangt. Hoe zijn ongekozen centralebankpresidenten (Greenspan, Draghi, Knot) zo machtig geworden? Omdat je politici niet de waarde van het geld kon vertrouwen. Daarom moesten centrale banken zo'n veertig jaar geleden strikt onafhankelijk worden. Toen politici en centrale banken dertig jaar geleden het financiële systeem liberaliseerden en de banken echt *vu banque* konden spelen, deden zij dat ook. Kredietcrisis. Dus worden de banken meer aan handen gelegd. Nu suggereert de BIS dat de centrale banken met hun ultralage rentepolitiek de economische cycli heftiger maken. Dus moeten politieke beslissers het stuur overnemen. En dan zijn we terug waar we veertig jaar geleden begonnen. Terug bij af. Om moedeloos van te worden, toch?

Maarten Schinkel is afwezig.